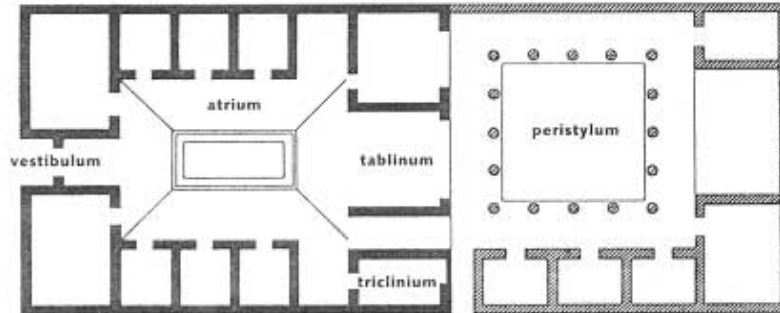

ANDRA AVDELNINGEN

Det romerska huset

Plan över ett romerskt hus

Det romerska huset känner vi till framför allt genom utgrävningarna i Pompeji och Herculaneum. Dess huvudrum kallades *atrium* (av *ater*, *atra*, *atrum* svart), eftersom härden ursprungligen stod här och takbjälkarna blev svarta av röken. Ljuset föll in genom en fyrkantig öppning i taket, som från sidorna sluttade inåt. På så sätt kunde regnet rinna genom öppningen ner i en bassäng. I det vattenfattiga Italien måste man ta väl vara på regnvattnet. Denna vattenbassäng kallades *impluvium* (av *pluvia*, *ae* F regn, jfr 'paraply').

Det romerska huset bestod under kejsartiden oftast av två delar, atriehuset och det bakom detta liggande peristylhuset, dvs. en trädgård omgiven av en kolonnad mot vilken olika rum öppnade sig. Huset vände sig inåt. Ljus och luft fick man från de båda inre gårdarna. Ytterväggarna saknade fönster eller hade bara några små gluggar. Huset erinrade om senare tiders kloster. Föreningen av atrie- och peristylhus hade blivit vanlig från omkring 200 f. Kr. när grekisk kultur och grekiska seder bredd ut sig i Italien.

Framför ingångsdörren (*iánua*, *ae* F) fanns en fri plats, en förgård (*vestibulum*, *i* N, jfr 'vestibul'). När man passerat dörren, som bestod av två halvdörrar, mötte man dörrvaktaren, *iánitor*, som bevakade ingången. Till sin hjälp hade han ofta en bandhund eller också såg man endast bilden av en hund på mosaikgolvet med den skämtsamma uppmaningen: *Cave canem!* ('Varning för hunden!'). När man sedan gått genom en smal korridor, befann man sig i atrium med dess vattenbassäng i mitten.

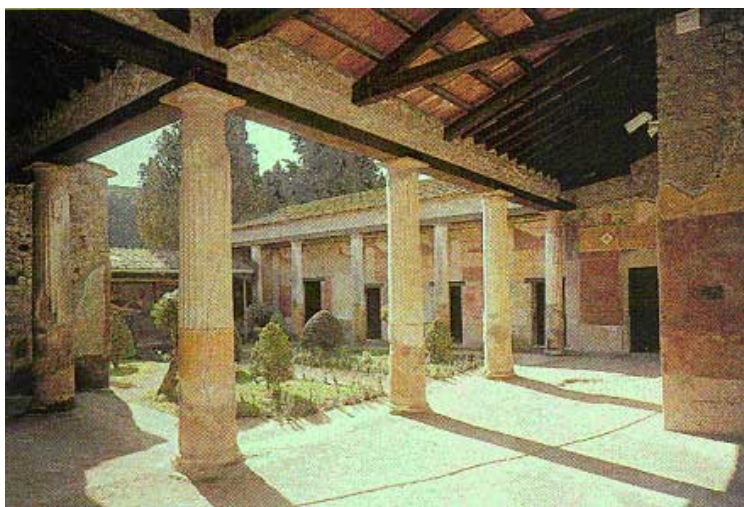
I de flesta hus låg mellan atrium och peristylum ett litet rum, *tablinum*, som var avskild från atrium med ett draperi. Detta var ägarens arbets-

rum. Till denna avdelning av huset förlades även köket och matsalen (*triclinium*, i N). Till peristylen kom man från atriet genom en smal korridor. Peristylen var en vacker gård, prydd med trädplanteringar, blomsterrabatter, statyer och marmorbord och ofta med en fontän i mitten. I förmögnare hus fanns även badrum, bibliotek, tavelgallerier samt sällskaps- och konversationsrum. Med romarnas stigande lyx i början på kejsartiden smyckades husen med dyrbara mosaikgolv. Väggarna målades t.ex. med scener ur den grekisk-romerska mytologin. Vid utgrävningarna i Pompeji har man i husets matsalar också funnit väggmålningar med texter som knyter an till situationer i samband med *cena*. Så här kan ett textexempel lyda i översättning: 'Bespara din grannes hustru dina fräcka blickar och flirtiga ögonkast och låt kyskhet bo på dina läppar!'

Vid festliga tillfällen kunde den egentliga middagen, *mensa prima*, omfatta ända till sju rätter med fisk, fågel och annat kött. Sist följde *mensa secunda*, 'efterrätten', bestående av frukt och bakverk. När den egentliga måltiden var slut satte gästerna på sig blomsterkransar och det serverades vin. Man utnämnde en *rex bibendi*, dvs. en dryckeskonung, som bestämde dryckernas styrka, skålarnas antal och på vilket sätt man skulle underhålla varandra. Man drack varandra till med uttryck som '*Bene tibi!*'. Man fann också nöje i att lyssna till musik och deklamation. Det hände även att gästerna läste upp egna dikter.

Litteratur

Läs om bostadsförhållandena i det gamla Rom i G. Säflund, Romerskt s. 85-97!

Peristylen i huset med 'Venus i musselbåten', Pompeji

Imperfekt indikativ

Latinskt imperfekt bildas med ett suffix **-ba-** före personsuffixen (i tredje och fjärde konjugationerna inskjuts ett *e* före **-ba-**). Den allmänna personändelsen för första person singularis aktivum är i latinet *-o* (jfr *vide-o* 'jag ser') eller *-m* (jfr *s-u-m* 'jag är'). I tempus imperfektum används det sistnämnda personsuffixet.

Tempus- och personsuffix i imperfekt indikativ ser ut så här i t. ex. första och fjärde konjugationerna:

<i>1:a konj. på -a</i>	<i>4:e konj. på -i</i>
jag berömde etc.	jag hörde etc.
laudá-ba-m	audiébam
laudá-ba-s	audiébas
laudá-ba-t	audiébat
lauda-bá-mus	audiebámus
lauda-bá-tis	audiebátis
laudá-ba-nt	audiébant

Eram. Poteram

Esse 'vara' (stam *es/s*) bildar imperfekt indikativ genom morfemet *-a-*: *eram* 'jag var'. Imperfekt indikativ av *posse* 'kunna' heter *poteram* 'jag kunde' (ur **pot(e)-eram* 'jag var mäktig').

eram jag var	póteram jag kunde
eras	póteras
erat	póterat
erámus	poterámus
erátis	poterátis
erant	póterant

ANTONIA

(1) Antonia in umbra sedebat et fabulas multas nobis narrabat.	(1) umbra , ae F skugga sedeo 2 sitta fábula , ae F historia, saga nobis (dativ) för oss narro 1 berätta
(2) In camera mea eram. Dormiébam.	(2) cámera , ae F rum meus, mea, meum min dormio 4 sova

Tempussuffixet har strukits under. Sådana understrykningar görs normalt inte i en latinsk text.

Mosaik från ett hus i Pompeji. Under hunden står: *CAVE CANEM*

Andra deklinationen

Nominativ och genitiv

Den andra deklinationen rymmer bl. a. **maskulina ord** som slutar på *-us* i singularis och *-i* i pluralis, t. ex. *disc-us* 'tallrik, skiva', *disc-i* 'tallrikar, skivor' eller *mur-us* 'mur', *mur-i* 'murar'. Den rymmer också **neutrala ord** som slutar på *-um* i singularis och *-a* i pluralis, t. ex. *fact-um* 'gärning', *fact-a* 'gärningar' eller *vin-um* 'vin', *vin-a* 'viner'.

I kasus **nominativ** står subjektet i en sats: *Dóminus videt* 'Herrn ser' och *Aurum nitet* 'Guldet glänser'.

Varje latinsk deklinationens **genitiv** har sina speciella ändelser i både singularis och pluralis. För den andra deklinationen ser ett schema ut så här:

Singularis

Nominativ	discus	skiva	factum	handling
Genitiv	disci	skiva(n)s	facti	handling(en)s

Pluralis

Nominativ	disci	skivor	facta	handlingar
Genitiv	discorum	skivor(na)s	factorum	handlingar(na)s

Det har tidigare framgått att ett latinskt adjektivattribut rättar sig efter sitt huvudord när det gäller genus (*discus magnus* en stor skiva och *tectum magnum* ett stort hus), numerus (*disci magni* stora skivor) och kasus (*tectorum magnorum* de stora husens).

Det finns några ord i maskulinum som avviker från mönstret i nominativ singularis. Det är ord, vilkas böjningsstam slutar på *-r*. De får ingen ändelse i nominativ singularis. Ett exempel är *vir* (nominativ singularis), *virī* (genitiv singularis), 'man, mannens'; *ager* (nominativformen får ett uttalsunderlättande *-e-* mellan *g* och *r*), *agri* (genitiv singularis), 'åker, åkers'. Detsamma gäller för adjektiv som *pulcher*, *pulchra*, *pulchrum* 'vacker'.

Latinska uttryck i nominativ

términus téchnicus M	teknisk term, dvs. fackuttryck M
crocus vernus M	vårlig krokus, vårkrokus
helianthus ánnuus M	ettårig solros
herbarium pulchrum N	vackert herbarium

Romersk flicka. 100-talet e. Kr.

Latinska uttryck i nominativ och genitiv

(1) Olaus Petri (filius)	(1) Petrus Per, Petter filius, i M son
(2) Forum Traiani	(2) forum, i N torg, forum Traianus, i kejsare 98 - 117 e. Kr.
(3) Vestigia terrent.	(3) vestigium N spår terreo 2 förskräcka
(4) Verba volant, scripta manent.	(4) verbum, i N ord volo 1 flyga (bort) scriptus, a, um (perf. part.) skriven maneo 2 stanna, förbli
(5) epistulae Pauli	(5) epistula, ae F brev
(6) curriculum vitae	(6) curriculum, i N lopp, jfr CV
(7) firmamentum stellarum	(7) firmamentum, i N fäste stella, ae F stjärna
(8) Acta mathematica (tidskriftsnamn)	(8) actum, i N handling mathematicus, a, um matematisk
(9) saeculum est spatium centum annorum	(9) saeculum, i N sekel spatium, i N tidrymd centum hundra
(10) pia desideria	(10) desiderium, i N önskan pius, a, um from
(11) universum	(11) universus, a, um hel. Många adjektiv används i neutrum substantiverade
(12) et cetera	(12) ceterus, a, um övrig. Neutr. plur. på lat ofta = neutr. sing. på svenska
(13) non multa sed multum	(13) multus, a, um mycken, <i>pl.</i> många
(14) exempli gratia (jfr <i>e. g.</i>)	(14) exemplum, i N. exempel gratia (här 'tjänst', kausal abl.) för...skull
(15) cancer duodeni	(15) duodenum, i N tolvfingertarm
(16) hernia úteri	(16) hernia, ae F bråck úterus, i M livmoder
(17) cancer mammae sinistrae	(17) mamma, ae F bröst sinister, ra, rum vänster
(18) bacillus tétani	(18) tétanus, i M stelkramp
(19) ligamentum patellae	(19) ligamentum, i N ledband patella, ae F knäskål

Lägg märke till följande latinska genitiver i svenska språket:

Kristi himmelfärdsdag, S:t Nicolai församling, Berzelii park, Columbi ägg, Tántali kval, Bacchi vapen, Orpei drängar (OD), museichef etc.!

Uppgift 1

Vad heter singularis genitiv och pluralis nominativ och genitiv av
a) *nervus* nerv, b) *studium* studium, c) *minister* tjänare, d) *festum* fest,
e) *annus* år?

PROVINCIAE ROMANAE

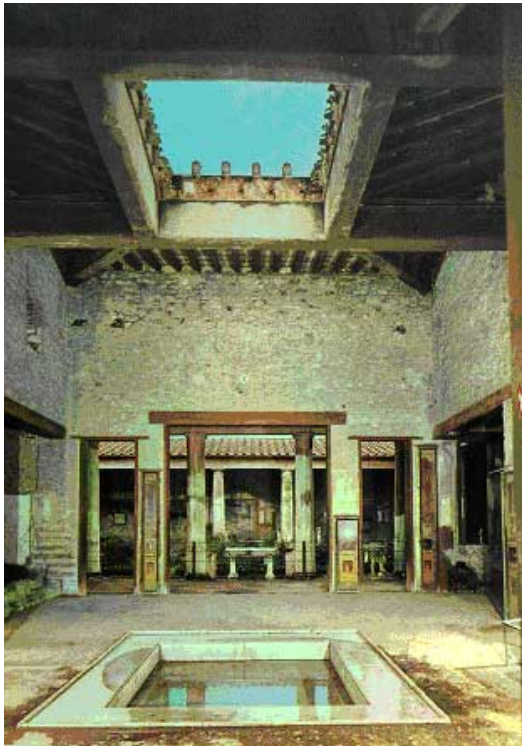
provincia, ae F provins Romanus, a, um romersk

(1) Discípuli ad scholam veniunt.	(1) discípulus, i M elev. schola, ae F skola venio 4 komma
(2) Per portam intrant.	(2) per (prep. m. ack.) genom porta, ae F port intro 1 gå in
(3) Magister in schola docet.	(3) magister, tri M lärare in (prep. m. abl.) = i, på dóceo 2 undervisa
(4) Magister nunc tábulam geográficam monstrať.	(4) tábula, ae F tavla nunc nu geographicus, a, um geografisk, monstro 1 visa
(5) In tábula Romam et provincias Romanas vident.	(5) Roma, ae F Rom video 2 se
(6) Romani multas et magnas provincias habent.	(6) multus, a, um mycken, <i>pl.</i> många magnus, a, um stor hábeo 2 ha
(7) Inter notas provincias Romanas sunt Britannia, Gallia, Hispania, Achaía, Macedónia.	(7) inter (prep. m. ack.) bland notus, a, um känd Británnia, ae F Britannien Gállia, ae F Gallien, ung. nuv. Frankrike Hispánia, ae F Spanien Achaía, ae F Grekland; Macedónia, ae F Makedonien.
(8) Lingua pópuli Romani est lingua Latina.	(8) lingua, ae F språk populus, i M folk Latinus, a, um latinsk
(9) Britannia est provincia parva.	(9) parvus, a, um liten
(10) Hispánia et Gállia sunt provinciae magnae.	
(11) Achaía non est ínsula.	(11) ínsula, ae F ö
(12) Est paenínsula.	(12) paenínsula, ae F halvö
(13) Estne Hispania paenínsula?	(13)- ne enklitisk frågepartikel (enklitisk = lutad emot), översätts inte med något sv. ord
(14) Est.	(14) est ja, det är Spanien
(15) Italia figuram cáligae habet.	(15) figura, ae F form cáliga, ae F stövel, jfr calígula (= den lilla soldatstöveln, smeknamn)

Lär in glosorna i högerspalten!

Uppgift 2

Översätt till latin: a) Ni kommer till porten. b) Pojkarna är kända. c) Vi är i skolan. d) Du visar de romerska provinserna på en karta. e) Det latinska språket är känt i Grekland. f) Italien och Spanien är halvöar. g) Provinserna är stora.

Atriet i Vettiernas hus, Pompeji

Övriga kasus i andra deklinationen

Andra deklinationen rymmer substantiv som nästan undantagslöst är antingen maskulinum eller neutrum. Böjningsändelserna för maskulinum och neutrum är, bortsett från pluralis nominativ och ackusativ, identiska. Den fortsatta böjningen av **discus** M 'skiva' och **factum** N 'handling' lyder som följer:

<i>Singularis</i>	<i>Maskulinum</i>	<i>Neutrum</i>
Nominativ	discus	factum
Genitiv	disci	facti
Dativ	disco	facto
Ackusativ	discum	factum
Ablativ	disco	facto
<i>Pluralis</i>		
Nominativ	disci	facta
Genitiv	discorum	factorum
Dativ/Ablativ	discis	factis
Ackusativ	discos	facta

Det finns ytterligare ett kasus för maskulina substantiv av andra deklinationen, nämligen **vokativ**, som används vid tilltal, t. ex. Et tu, *Brute*, 'Även du, (min) Brutus! '.

Vi har tidigare nämnt att kasus **ablativ** används efter vissa prepositioner (t. ex. *de* från och *cum* tillsammans med). När en ablativ saknar en styrande preposition motsvaras ablativen oftast av ett svenskt prepositionsuttryck 'med/genom' eller 'i/på'. Det kan illustreras med följande mening på latin. *Servus báculo* (här ablativ av *baculus*, i M käpp) *Titum* (ackusativ) *pulsat* 'Slaven slår Titus med en käpp', där *báculo* 'med en käpp' är medlets ablativ (= instrumental ablativ). Ablativ kan också användas för att ange tid: *anno Dómini* 'i Herrens år', där *anno* är en tidsablativ (= temporal ablativ) och *Domini* är genitiv.

Latinska uttryck

Per aspera ad astra*	Genom svårigheter till stjärnorna
Ex libris Stephani Edmar	Ur S. E.:s böcker > Ur S. E.:s boksamling
De mortuis nil nisi bene	Om de döda ingenting annat än gott
ad acta	till handlingarna
in absurdum	till det orimliga
post festum	efter festen (dvs. för sent, när allt är förbi)

asper, aspera, asperum	svår, sträv; <i>aspera</i> = neutr. pl
astrum, i N	stjärna
liber, libri M	bok
mortuus, a, um	död
nil (=nihil) nisi	intet om inte = 'endast'

Stadsmuren i Pompeji med porten mot havet, *Porta Marina*.
Till vänster ingång för fotgängare, till höger för vagnar.

Notera följande lånord från första och andra deklinationerna:

ord som utgår från **nominativformen**:

diskus, cirkus, modus, magister; gloria, karta, kamera, flamma, penna, materia; preludium, stipendium, premium, akvarium, herbarium, kolumbarium, indicium, museum, laboratorium, krematorium, observatorium, sanatorium etc.

ord som utgår från **böjningsstammen** (utan *-us*, *-a* eller *-um*):

mur, glob, pol, stil, patron (av *murus, globus, polus* etc.); *medicin, figur, kultur, person, natur, form, port, cell, ven, ros* (av *medicina, figura, cultura* etc.); *element, ornament, vin* etc. (av *elementum, ornamentum* etc.)

Avledda ord bildas på böjningsstammen, t.ex. *global, central, museal*.

något förändrade ord:

cirkel (av *circulus*), *muskel* (av *músculus*), *cykel* (av *cyclus*); *regel* (av *régula*), *tavla* (av *tábula*), *kapsel* och *kapsyl* (av *cápsula*), *fabel* (av *fábula*); *tempel* (av *templum*), *sekel* (av *saéculum*) etc.

egennamn som går tillbaka på latinskt substantiv eller adjektiv:

Pius (=den fromme), *Magnus* (=den store), *Justus* (=den rättvise), *Urban* (=stadsbon), *Paul* (=den lille) etc.

Märk att former i neutrum pluralis på *-a* förekommer i svenskan, t.ex. *fakta, centra, massmedia* (av resp. *faktum, centrum, massmedium*).

Teckning av Staffan Lindén

Uppgift 3

Identifiera följande former av *amicus* M vän genom att ange möjliga numerus och kasus för: a) *amici* b) *amico* c) *amicis* d) *amicorum*

a)	b)	c)	d)
----	----	----	----

VÄGGKLOTTER I POMPEJI

SUSPIRIUM PUELLARUM CÉLADUS FELIX CUM FORTUNATA	suspirium , i N längtan, åtrå puella , ae F flicka Celadus , i M egennamn Felix egennamn cum (ihop) med (prep. m. abl.) Fortunata egennamn
HOSPITIUM C. HYGINI FIRMI	hospitium , i N logi C (= Gaius) Hyginus Firmus egennamn
RESTITUTUS MULTAS DECIPIT SAEPE PUELLAS	Restitutus egennamn multus, a, um mycken, <i>plur.</i> många decipio 3B bedra saepe ofta
HIC HABITAT FELICITAS	hic här hábito bo Felicitas egennamn

COLLOQUIUM

colloquium, i N samtal

<i>Lucius:</i> (1) 'Heri triumphum Augusti spectábam. Póstea spectáculum in Circo erat. Cur ibi non eras? Magníficum certe erat.'	(1) heri igår triumphus , i M segertåg specto 1 se på postea därefter spectaculum , i N föreställning cur varför circus , i M rännarbana magníficus, a, um storståtlig certe verkligen
<i>Titus:</i> (2) 'Heri áberam, hodie adsum.'	(2) absum vara borta hodie idag adsum vara här
<i>Lucius:</i> (3) 'Cur heri non áderas? Diu te exspectábam.'	(3) diu länge exspecto 1 vänta på
<i>Titus:</i> (4) 'Frustra me exspectábas; venire non póteram. Spero autem te iam non tam irátum esse, quam antea eras.'	(4) frustra förgäves venio 4 komma spero 1 hoppas te ... esse dig vara = att du är autem men iam snart, nu; <i>iam non</i> inte längre tam ... quam så ... som iratus, a, um vred, förargad antea tidigare
<i>Lucius:</i> (5) 'Iratius neque eram antea, neque nunc sum!'	(5) neque ... neque varken ... eller

OCTO CONSILIA

Råden, som är hämtade ur en mycket använd skolbok från 200-talet e. Kr., ger en god bild av den allmänna romerska uppfattningen om gott uppträdande bland ungdom.

octo åtta **consilium**, i N råd

(1) Datum serva!	(1) datum , i N det som givits, gåva servo 1 bevara, vara rädd om
(2) Cum bonis ámbula!	(2) cum (prep. m. abl.) med bonus , a, um god ámbulo 1 gå, vandra
(3) Familiam cura!	(3) curo 1 vårda sig om familia , ae F romersk familj, dvs. husfolk
(4) Quod satis est, dormi!	(4) quod det som satis tillräckligt dormio 4 sova
(5) Pugna pro patria!	(5) pugno 1 kämpa pro (prep. m. abl.) för patria , ae F fosterland
(6) Libros lege!	(6) liber , libri M bok lego 3 läsa
(7) Áleam fuge!	(7) alea , ae F tärning(spel) fugio 3B fly undan, undvika
(8) Litteras disce!	(8) littera , ae F bokstav, <i>plur.</i> litteratur disco 3 lära sig, lära känna

QUEM PAULA AMAT?

Quem? Vem? (står i singularis ackusativ maskulinum)

(1) Pompeii oppidum in campo Campáno sunt.	(1) Pompeii (plurale tantum, jfr eng. <i>Athens</i>) Pompeji, stad i Campanien óppidum , i N stad in (här prep. m. abl.) i, på campus , i M slätt Campanus , a, um kampansk
(2) Lucius in oppido habitat.	(2) hábito 1 bo
(3) Tabernam ad Portam Marinam habet.	(3) taberna , ae verkstad ad (prep. m. ack.) till, invid porta , ae F port marinus , a, um havs-
(4) Paula una cum Iulia, mátercula sua, non longe a foro in caupona hábitat.	(4) una cum (prep. m. abl.) tillsammans med matercula , ae F moder longe långt a = <i>ab</i> från caupona , ae F värdshus
(5) Lucius, dum in taberna texturam textit, viam ante tabernam observat.	(5) dum medan textura , ae F tyg texo 3 väva via , ae F väg ante (prep. m. ack.) framför
(6) Paula cum Marco amico venit.	

(7) Vehículum magnum per Portam Marinam ad cauponam trahunt.	(7) vehículum, i N vagn traho 3 dra
(8) In vehiculo dolium magnum et testa pulchra sunt.	(8) dolium, i N tunna testa, ae F lerkärl pulcher, ra, rum vacker
(9) In dolio oleum est, in testa vinum.	(9) oleum, i N olja
(10) Marcus et Paula multum inter se iocant.	(10) ioco 1 skämta inter se med varandra
(11) Paula Lucium in taberna obscura non videt, sed Lucius Paulam spectat et audit, nam amat puellam formosam.	(11) obscurus, a, um dunkel, utan ljus specto 1 se audio 4 höra nam ty, nämligen amo 1 älska formosus, a, um vacker
(12) Sed Lucius non solus Paulam amat; rivalis enim est! Marcus etiam Paulam amat.	(12) sed men solus, a, um ensam rivalis (nominativ 3 dekl.) rival enim nämligen est det finns etiam även
(13) Curate Paula Lucium aut Marcum?	(13) curo 1 bry sig om, intressera sig för -ne enklitisk frågepartikel (enklitisk = lutad emot), översätts inte med något sv. ord aut eller
(14) Nescio, sed rivalis ad portam, ubi Paula habitat, in muro notam scribit:	(14) nescio 4 inte veta murus, i M mur nota, ae F märke, notis, klotter scribo 3 skriva, här 'ritar' enim ty, nämligen
(15) <i>Lucius Paulam amat, sed Paula eum non curat. Amat enim me. Scribit rivalis. Vale.</i>	
(16) Scriptum non Lucio gratum est; Lucius in muro respondet:	(16) scriptus, a, um skriven <i>scriptum</i> (neutr. sing.) det skrivna gratus, a, um omtyckt, kär respondeo 2 svara
(17) <i>Invidiosus es, quia ego sum vir bellus. Paula me amat, non te!</i>	(17) invidiosus, a, um missunn-sam quia eftersom vir, viri M man bellus, a, um förträfflig
(18) Marcus rivalis verbis in muro scriptis respondet: Dico, scribo: Amas Paulam, quae te non curat. Amat enim me!	(18) verbis står här i kasus ablativ: 'med ord'

Lär in glosorna i högerspalten!

Uppgift 4

- Översätt till latin: a) Iulia och Paula ser det stora torget från det lilla värdshuset.
b) Paula iakttar Lucius och Marcus med sina vackra ögon (*oculus, i M*).
c) Lucius och Marcus skriver långa graffiti på de kampanska murarna.

SAMMANFATTNING

Första och andra deklinationerna (A-systemet)

Första och andra deklinationernas substantiv, dvs. ord som *discus*, *villa* och *factum*, böjs så här:

	Nominativ	Genitiv	Dativ	Ackusativ	Ablativ
<i>Singularis</i>	vill-a disc-us fact-um	vill-ae disc-i fact-i	vill-ae disc-o fact-o	vill-am disc-um fact-um	vill-a disc-o fact-o
<i>Pluralis</i>	vill-ae disc-i fact-a	vill-arum disc-orum fact-orum	vill-is disc-is fact-is	vill-as disc-os fact-a	vill-is disc-is fact-is

Adjektiv som *magnus*, *magna*, *magnum* ”stor” böjs som substantiven *disc-us*, *vill-a*, *fact-um*. När du studerar hur adjektivet böjs, repeterar du samtidigt dessa substantivs böjning!

Singularis

Nominativ	magnus	magna	magnum
Genitiv	magni	magnae	magni
Dativ	magno	magnae	magno
Ackusativ	magnum	magnam	magnum
Ablativ	magno	magna	magno

Pluralis

Nominativ	magni	magnae	magna
Genitiv	magnorum	magnarum	magnorum
Dativ/Ablativ	magnis	magnis	magnis
Ackusativ	magnos	magnas	magna

Adjektivens superlativ

Sedan du lärt dig första och andra deklinationernas adjektivböjning ligger det nära till hands att också nämna adjektivens superlativbildning på *-issimus*, *-issima*, *-issimum*.

Superlativerna har samma böjningsändelser som positiven *magnus*, *a*, *um*!

Här följer några exempel på superlativer:

clarissimus, *a*, *um* berömdast, av *clarus*, *a*, *um* berömd,
lentissimus, *a*, *um* långsammast, av *lentus*, *a*, *um* långsam,
beatissimus, *a*, *um* lyckligast, av *beatus*, *a*, *um* lycklig

Personändelser

i presens och imperfekt

-o/-m

-s

-t

-mus

-tis

-nt

Presens och imperfekt

Typverbens finita former redovisas i första och andra person singularis och tredje person pluralis. Bindesträck har satts mellan suffixen:

<i>Konjugation:</i>	<i>Första</i>	<i>Andra</i>	<i>Tredje</i>	<i>Fjärde</i>
Stamvokal:	-a-	-e-	-	-i-
<i>Pres. inf. akt. (re)</i>	laudá-re	vidé-re	mítt-ere	audí-re
<i>Pres. ind.:</i>				
jag, du, de	laudo	vide-o	mitt-o	audi-o
berömmar, ser,	lauda-s	vide-s	mítt-is	audi-s
sänder, hör	lauda-nt	vide-nt	mítt-unt	audi-u*nt
<i>Imperf. ind.</i>				
(ba/eba):	laudá-ba-m	vidé-ba-m	mítt-éba-m	audi-éba-m
jag, du, de	laudá-ba-s	vidé-ba-s	mítt-éba-s	audi-éba-s
berömde, såg,	laudá-ba-nt	vidé-ba-nt	mítt-éba-nt	audi-éba-nt
sände, hörde				

*Förebild för detta *-u-* torde ha varit stödvokalen *-u-* hos konsonantstammarna 3:e konj.

Uppgift 5

Vad heter på latin av verbet *návigo* 1 segla:

a) Segla! b) Ni seglar. c) Att segla. d) De seglade. e) Du seglar. f) Vi seglade. Sätt ut betoningsaccent på ord med mer än två stavelser!

a)	b)	c)
d)	e)	f)

Obs! Repetera Latinska uttryck i första och andra avdelningarna!

Uppgift 6

Vad heter på latin: a) levnadslopp, b) stjärnornas fäste, c) den smärtfyllda vägen, d) nyckelbensbrott, e) fromma önskningar, f) till exempel, g) vårkrokus, h) till handlingarna?